

LA FEMOSA

ARTESA DE LLEIDA

IMATGES DE LA FESTA MAJOR

OCTUBRE 1990

N° 118

PÒRTIC

En el transcurs dels anys, Artesa ha anat aconseguint fites importants ja reivindicades de molt temps. No és dels pobles que ha aconseguit més coses, però tampoc no és dels que s'ha quedat endarrera. Som, doncs, un poble normal, amb les inquietuds i necessitats normals d'un poble viu i que se sent preocupat pel seu futur. Posats a dir, nosaltres pensem que les coses assolides ja ningú no se'n recorda, però que sí que tothom té present les coses encara per a reivindicar, per exemple: L'any passat (com qui diu ara mateix) sentíem parlar la gent de la necessitat (necessitat més psicològica que real) de tenir piscines, ara, però que ja les tenim la gent s'ha adonat que no eren tan importants, però s'havien de tenir per a saber-ho amb certesa. Ara cal anar cap a una altra cosa; potser no, tampoc, d'una

importància vital, però que cal aconseguir d'una vegada per totes: ens referim a la "llar de jubilats".

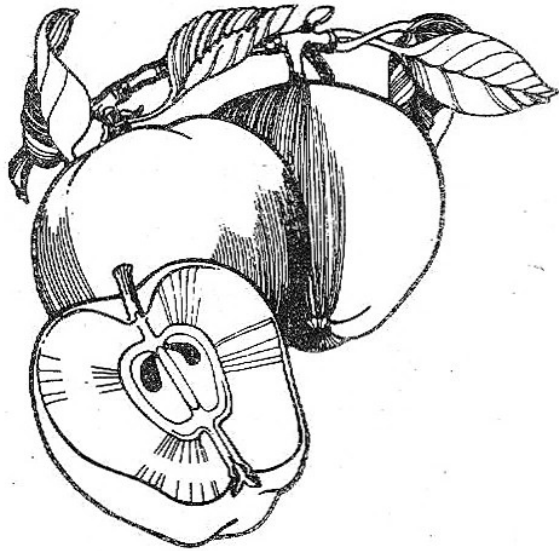
Encara que la "llar de jubilats" és una cosa que des d'un temps ençà reclamen els artesencs de la "tercera edat" i que ja s'han fet alguns passos en aquesta direcció, tot el més calent, encara, és a l'aiguera. Paral·lelament a la "llar de jubilats" hi ha una altra qüestió a resoldre tant o més important a tenir en compte; i és, sense cap dubte la qüestió de l'"Hogar del Productor" o com es vol dir ara: "Llar del poble".

Aquest edifici que començat a construir a l'acabament dels anys quaranta i malgrat els anys que han passat (i tot i no havent-hi a Artesa dos bandols) mai no ha acabat de ser del tot popular. No sabríem dir per quina raó, però el cas

és que sempre ha generat suspicàcies. El fet que en aquell temps que la "Hermandad Sindical de Labradores i Ganaderos" que regentava l'"Hogar" la regien uns homes en certa mesura antagònics (un antagonisme recíproc) amb els que manaven a Casa de la Vila, va provocar que, molt sovint, hi hagués una tibantor entre un estament i l'altre (tot i que d'alguna manera la gent era la mateixa, o si més no, afins al règim). Segurament que va estar aquesta tibantor la que impedí que l'edifici de l'"Hogar" no acabés

de quallar mai com una cosa de tots; amb allò que ara se'n vol dir "la Llar del Poble".

Ara que ja hi ha data fixada per a les noves eleccions municipals (26 maig 1991) caldria que tots els grups que es proposin de presentar candidatures pel Govern de Casa de la Vila, tinguin com a cosa prioritària (dins el seu programa de govern) municipalitzar l'edifici de l'"Hogar del Productor" ja sigui per afer-hi la "llar del jubilats" ja sigui per a dedicar-lo a l'esbarjo i cultura de tots els artesencs.

LA FEMOSA

REVISTA D'OPINIÓ I D'INFORMACIÓ LOCAL

NÚM 118 / OCTUBRE 1990

EDITA: AGRUPACIÓ CULTURAL «LA FEMOSA»
CASTELL, 23 ARTESA DE LLEIDA

SEGONA ÈPOCA

DIPÒSIT LEGAL: L-264 - 1981

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació de Lleida

ÍNDEX

PÒRTIC / 1
EL MIRACLE DE LA PELL DE GALLINA / 4
<i>Per Cinta</i>
NOTES I NOTÍCIES / 5
ELS GEGANTS I LA CULTURA / 9
<i>Per Pere Arnau</i>
SER PAGÈS, MALGRAT TOT / 11
<i>Per A. Costafreda</i>
L'APLEC DE JUBILATS DE LES GARRIGUES / 14
<i>Per Josep M. Cuadrat i Ribelles</i>
PLAERS / 17
<i>Per Felip II</i>
SOTA LES SALADES / 19
<i>Per Felip Gallart</i>
CARTES A UN PSICÒLEG / 21
<i>Per Catxepet</i>
FORASTERS / 23
<i>Per Euterpe</i>
FOLKLORE ARTESENC / 25
<i>Per A.C.</i>

Els articles i opinions que apareixen a les pàgines de LA FEMOSA reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

EL MIRACLE DE LA PELL DE GALLINA

BARCELONA 13.06.90

Quan l'altre dia llegia l'escrit de "Formigues Fluorescents", no vaig poder evitar de pensar en l'emotivitat que tenen les paraules quan sorgeixen d'un sentiment viscut amb força. La sinceritat -em vaig dir- va totalment lligada a la qualitat de qualsevol prosa, la pell de gallina o el sospir són plenament els signes de la versemblança del pensament intens expressat en llengua escrita.

Per desgràcia o qui sap si per atzar de mala sort, molts erudits de la llengua, incapços de crear aquesta màgia escrita, es fascinen sovint amb proses de redactors anònims, gent que desconeix els poemes de Rilke, l'estètica de Kafka, San Juan de la Cruz i en general els mestres dels mestres...

Jo diria que molts cops un coneixement exagerat de les es-

tructures, l'estudi acadèmic de la filologia, etc., crea sense que hom se n'adoni un criteri, de vegades, massa obsessiu sobre relacions, per exemple, entre les formes i els fons de molts textos. És clar que necessitem un relatiu coneixement de les coses amb més o menys facilitat, vaja, que hem de conèixer "certes claus" de la llengua i la literatura per fer-la servir amb comoditat i bon gust, però no puc deixar de plantejar-me si el recurs específic, com dèiem abans, és que l'autor deslligui el seu esperit, creant així, la pell de gallina i transformant també l'expressió del rostre del lector...

Perquè si la veu de l'esperit surt de DINS, vols dir que la resta no són sorolls, i punt?.

Cinta

NOTES I NOTÍCIES

IL. LUMINEM EL CARRER

Les obres del carrer situat a l'entrada del poble, a la vora de la carretera de Lleida (anomenat Europa), ja estan pràcticament enllestides, manquen solament alguns matisos i detalls com el brollador d'aigua.

La nit del divendres dia 10 d'agost es procedí, doncs, a l'obertura de l'enllumenat públic, el qual canvia a les nits completament l'aspecte i l'es-

tètica d'aquest carrer, especialment pel nombre i disseny dels fanals existents a la plaça.

Amb aquesta tasca s'aconsegueix a la nostra vila, la implantació d'una sèrie de serveis necessaris per als veïns que habiten en l'esmentat carrer i una millora per al nostre poble, que poc a poc va canviant i progressant.

ROBATORI A CASA LA VILA

La nit del dia 17 o bé matinalada del dia 18, succeïren uns fets l'escenari dels quals fou Casa la Vila.

No es coneix l'hora exacta del fet, ni el nombre de persones que en ell intervingueren, tan sols que s'introduïren a l'edifici pujant per davant, pels balcons municipals. Varen forcejar les persianes i balcóneres amb una palanqueta i s'en-dugueren la màquina d'es-

criure electrònica, un ventilador vell, i unes 75.000 pessetes en metàl·lic, de què es disposava en aquells moments donat que aquell dia pel matí, es cobraren algunes llotges de la Festa Major.

A excepció del que s'ha esmentat, que ja és passar-se en un edifici municipal, i d'un gran escampall de papers, no varen tocar ni destrossar res més.

NOU ARRENDAMENT

Recentment i després de moltes discussions i opinions de tot tipus per part dels artesens, s'ha procedit al nou arrendament del bar de la llar del poble, i segons s'ha sentit dir, per un període, ni més ni menys, que de 5 anys.

En principi aquesta resolució que adoptà la Càmera Agrària sembla una mica contradictòria, ja que com recordaran els nostres lectors, a la Femosa del mes d'abril núm. 114 es donava la notícia de la reunió de poble efectuada entre l'Ajuntament i la Càmera Agrària

per tal que l'edifici de la llar del poble fos transferit a l'Ajuntament, i d'aquesta manera es podria arranjar i utilitzar de la millor manera possible per a ús de tots els veïns.

Sembla doncs que aquest acord encara no ha tirat endavant i que no s'han realitzat les gestions pertinents, ans al contrari ja que aquest llogater per cinc anys (si és legal), hipoteca qualsevol tipus d'actuació que s'hi vulgui dur a terme.

FESTA MAJOR 1990 (DEL 29 D'AGOST AL 2 DE SETEMBRE)

Cinc dies a l'any els artesens gaudim de la nostra Festa Major, plena d'actes i de ganes de passar-s'ho bé.

Actes de tot tipus (balls, correfocs, vaixells inflables, cercaviles, gegants, focs d'artifici, actes religiosos, actes populars, concursos...), converteixen aquests dies en màgics i divertits, i cansats si es pretén seguir-los tots.

Com a actes més destacats

i típics ja de la nostra vila, podriem esmentar:

-La rostida del vedell i porcs, la vigília a la nit, la qual arreplegà un gran nombre de persones veïnes i forànies.

-La processó de Sant Ramon amb la seva posterior xocolatada i amb l'actuació d'un grup d'animació.

-La nit dels joves, amb ball, gresca i tiberi fins a la sortida del sol.

-El concurs de cassoles, seguit de la Festa de l'aigua, per refrescar, córrer i riure una estona.

Tot en un conjunt, una

CLOENDA DE LA TEMPORADA DE LES PISCINES

Aquest període estiuec a la nostra vila, ha estat profundament marcat per l'obertura de les piscines municipals, les quals han suposat un canvi en el taramà de la gent, sobretot de la més jove i de les senyores.

Les estones de calor podien passar-se relaxadament i tranquil·la a la vora de la

Festassa, malgrat l'augment de les quotes que cada any es van produint per l'elevat cost de la mateixa.

piscina, fent petar la xerradeta amb uns o altres, divertint-se amb l'aigua... és realment un altre muntatge.

Però l'estiu s'acaba i amb ell la calor, el bon temps, i malgrat es féu una setmana abans del que hom preveia, clausurar la temporada per al 1990 de les piscines municipals.

DIADA DE CATALUNYA

Un dia a l'any, l'11 de setembre, recordem els catalans la història del nostre poble "CATALUNYA", la història d'un país que encara no és resolt, i manifestem el nostre amor per aquesta pàtria i la nostra lluita per tirar-la endavant.

Les senyeres i domassos que engalanen les finestres i balcones en són ja una petita mostra.

Ja fa una colla d'anys que

els artesencs celebrem aquest dia amb una cantada d'havaneres i un cremat de rom, unint-nos d'aquesta manera per a fer sentir que som un poble viu que estimem i defensem Catalunya.

Enguany l'acte se celebrà dins la sala de la llar del poble i el grup encarregat de cantar les havaneres fou "Vent de Serè", d'Agramunt, a la mitja part cremat de rom per a tots.

ÉS FESTA MAJOR !!!

EN PEP
L'ARTESENC

NEGOCIS ...

ALS QUE CADA VEGADA SÓN MENYS.

AQUEST ANY
S'HA PUJAT
LA FESTA MAJOR
HI HE DE
FER DINERS
PER PAGAR-LA.

RVM

ENDEUANT: PASSIN,
PASSIN, NO ES QUEDIN
FORA !!!

TIR AL COLOM

100 Pts Tirada

RVM

AIXÍ SI QUE ÉS
UN BON NEGOCI
OI !!!

ELS GEGANTS I LA CULTURA

ELS GEGANTS D'ARTESA

I LA CULTURA D'ARTESA

Fa poc més d'un any que a Artesa estrenàvem gegants (un gegant i una geganta), a ella li van posar per nom ASETRA (Artesa al revés) i a ell ADIELL (Lleida al revés) que en definitiva són el nom oficial del nostre poble: Artesa de Lleida. Malgrat aquests noms tan obsurts els gegants fan la seva patxoca. El que ningú no hauria dit ningú, llavors, és això de l'afició dels nostres gegants a la cultura, (perquè mai no havíem sentit dir abans que hi hagués gegants savis; els savis sempre han estat els nans, els barrufets); però encara que sembli estrany, els nostres gegants ens han sortit cultivadets i per això s'han passat tot l'any tancats al Museu Local, Arqueològic. Bé, hom podria preguntar-se, què sap un gegant de prehistòria, jo no sé si en saben o no en saben, però penso que amb un any de

romandre dins del Museu alguna cosa hauran après, o dit d'una altra manera, si no els hagués interessat la cultura se n'haurien anat a hostatjar a un altre lloc, però no, s'han quedat tot aquest temps drets contemplant tot el bededéu de les vitrines, i això té un merit que jo sóc el primer a reconèixer-los-el.

El temps no passa en va. Durant aquest any, els nostres gegants, els han passat moltes coses; la principal és que han crescut (diuen que uns 65 centímetres) i per aquest creixement sobtat, amb això de la cultura han tocat sostre; ara ja no s'hostatgen al Museu perquè de cultura ja n'estan tips; ara han centrat la seva residència al magatzem del Batiste (àlies Martinet), fabricant de gasoses i refrescos. Ara els nostres gegants podran provar la diferència que hi ha entre

la coca i la pepsi, entre la fanta i la kas, això si és que no es deixen emportar per l'entusiasme i es llancen de cap a la cervesa. Dit en poques paraules: l'Asetra i l'Adiell han deixat la "cultura" per dedicar-se a la "beguda" que és un canvi, si més no, prou significatiu.

Els gegants del nostre poble han fet com el nostre poble mateix que fins no fa gaire, era un poble preocupat per la cultura (un museu, una revista, "La Femosa", Grup d'Esplai, Grup de Teatre... exposicions, cursets, conferències, setmanes culturals...) però ara que el poble s'ha estirat una mica i té pretencions de fer-se gran (vull dir de créixer), això de la cultura ja li comença a fer una mica de nosa i per això la façana del poble s'ha anat omplint de cafès, restaurants,

parps... i "xiringuitos" (sortosament, encara, aquell intent de "L'escarlata", no va prosperar). Diguem-ho d'una altra manera: els artesencs també, com els gegants, anem deixant la cultura per dedicar-nos a la beguda.

Agrairia als nostres gegants que ja no creixessin més; no fos cas que l'any que ve s'haguessin d'hostatjar al "Magatzem del Poble" on podrien canviar els refrescos pel whisky, rom o la ginebra. Aquest pas, per Déu, que no el facin, no fos cas que per mimetisme a Artesa sortissin més "gats" i "trompes" per càpita que en cap més poble de l'Estat.

Més valdria, doncs, que l'Asetra i l'Adiell es tornessin a encongir i que la cultura fos l'única "font" on vulguessin abeurar.

Pere Arnau

SER PAGÈS, MALGRAT TOT

Amb el títol de "L'holocaust de la pagesia" (vegeu LA FEMOSA Nº 116) intentava parlar de la decadència i mort de la pagesia tal i com l'hem coneguda. En aquell article em servia d'una enquesta de la Cooperativa artesenca "La Ginesta" per demostrar de quina manera natural el nombre de pagesos es va reduint cada dia més i de com també, els mateixos pagesos, van desertant d'una feina que no presenta cap (o molt escassa) esperança de futur, ja que, per diferents motius o causes el pagès es veu acorralat en un cul de sac on l'eixida no sembla, de moment, possible.

Si mirem endarrera en els 25 o 30 anys últims, ens adonarem que, llavors, per primera vegada, el pagès del nostre país vivia engrescat amb la seva feina, ja que, amb la introducció de la maquinària, les llavors híbrides i els adobs

químics, la rendabilitat del seu treball li era compensada per uns guanys econòmics mai no somiats fins llavors; i això tot i essent molt important, ve encara afegit al fet que la seva feina es féu molt més suau i descansada. Al nostre poble i als pobles de regadiu, la introducció dels fruiters capgirà totalment el tipus de cultiu. Neix una nova mentalitat impulsada per una economia creixent que sembla no tenir aturador. Sí, si hem de ser sincers, en aquest espai de temps que asenyàlavem més amunt, el pagès ha passat de ser un ésser rutinari, inculte i de gustos i necessitats primaris a ser un ciutadà amb les mateixes necessitats que els altres, amb criteris propis i amb la voluntat d'influir dins la nostra societat amb la mateixa força i eficàcia que els altres sectors tradicionalment més preparats.

Malgrat aquest canvi de mentalitat i d'actitud i d'aquesta voluntat de ser present a la vida pública (a través de l'economia i la política) el pagès no ha acabat de trobar el seu lloc dins la nostra societat perquè els altres sectors sempre li han barrat el pas d'una manera descarada i, quan ha calgut, han intentat marginar-lo i desprestijar-lo perquè romangués con fins ara, mut i passiu, resignat i rude més enllà de les portes de la "ciutat". Aquest refús, però, no és nou, el pagès l'ha sentit i l'ha patit en la seva carn i en la seva ànima des de sempre, i encara que això entre els pagesos no se'n parli, hi és latent sempre; com l'hombra, com l'aire que respiraren.

No és fàcil (almenys no ho és per a mi) que ni en un, ni en mitja dotzena d'articles analitzar el perquè de tot això, i no ho és perquè hi ha una infinitat de raons que convergeixen en el mateix punt, i analitzar-los tots caldria també una infinitat d'articles més. En aquest i seguint en el tema encetat, m'agradaria par-

lar d'alguna vivència meva d'adolescent que em penso pot il·lustrar força bé això que deia: Als quinze anys, quan les perspectives del poble de llavors no donaven cap més opció que la de ser pagès, van aixovar-me amb l'eixada, més per la força (no hi havia cap més remei) que per ganes. Llavors que tota la feina es feia amb animals, tothom es quedava a dinar al defora i els veïns de tros s'ajuntaven per dinar plegats a l'hombra d'únic arbre o d'una cabana, i així tot dinant feien petar la xerrada parlant de la feina, del món o de tot allò que en aquell moment els interessava. Recordo, quan s'adonaven de la meva presència, no es podien estar de fer-me comentaris com aquest: "No sigos ruc, no et quedos a la terra". "Pensa-t'ho bé, no vulgos ser tan arrastrat com naltros" etc. etc. però una de les frases que més m'ha quedat era més o menys aquesta: "Ara que hi ets a temps, marxa. Vés on vulgos i fes el que vulgos; sempre estaràs més bé que aquí. Encara que et dedicos a arroplegar papers tothom et tractarà de senyor,

però si ets pagès, tothom et dirà ruc". Penso que, més o menys, les coses van per aquí, i encara que de llavors ha plogut molt i les coses han canviat d'una manera substancial no han canviat tant perquè entre els pagesos, entre nosaltres, no sentim encara dins de tot, aquest rebuig dels altres per la nostra condició de pagesos.

De tot això no podem donar tota la culpa als altres; bona part és nostra. Fixem-nos que nosaltres hem estat capaços (més a mesura que l'economia ens ho permet) de donar estudis als nostres fills i filles, però no als fills que es quedarien a la terra, sinó als que emprendrien camins diferents i que, fins i tot no es quedarien al poble. Hem estat capaços de gastar sumes de diners impressionants subvencionant l'economia i la cultura dels altres i

no hem estat capaços de generar el caliu necessari per enfortir i fer créixer en la cultura (cultura intel·lectual, s'entén) la gent que ha de romandre a la terra. Allò de "per ser pagès no cal saber de lletra" ens ho hem cregut nosaltres mateixos.

Ara que les coses canvien tan depressa i que la "societat de consum" engoleix tot i tothom que se li posa la davant, ens trobem tan desorientats i indefensos en aquest cul de sac que parlàvem al començament, que no cal trobar estrany que la gent ens vagi deixant; que vagi desertant de ser pagès i que nosaltres esmaperduts i acorralats cerquem una sortida airosa per seguir essent pagesos i estar contents de fer de pagès i dir-ho amb forta veu: Jo també sóc pagès!!!.

A. Costafreda

APLEC DELS JUBILATS DE LES GARRIGUES A LA GRANADELLA, JUNY DE 1990

Abans de tot vull saludar,
a tots els aquí presents,
bona estança desitjar,
perquè som tots garriguencs.

Hem vingut a Granadella,
per conviure aquí unes hores,
amb tota la gent aquella,
que es d'aquí de les vores.

La gran família pagesa,
que estem tots presents aquí,
ens reunim amb noblesa,
per guiar nostre destí.

L'aplec de la Granadella,
que estem fent els jubilats,
serà com una estrella,
que ens deixarà agermanats.

Com la gent d'aquestes terres,
com tots molt bon ciutadans,
vivim tots entre serres,
perquè som fermes catalans.

La gent gran de les Garrigues,
a Granadella ha vingut,
en el temps de les espigues,
que és temps de gran virtut.

Ha arribat a Granadella,
aquell que ha fet molt d'esforç
a degustar una paella,
o, una cassola de tros.

Ha vingut lo bo, i millor,
de tots els comarcans,
diada de germanor,
com si tots fossim germans.

Una jornada de campanya,
d'amistat i distracció,
que al jubilat no li extranya,
i li fa molta il.lusió.

Ja que hem lluitat per la vida,
la mateixa es molt formosa,
si se li dóna embranzida,
es cosa meravellosa.

I, quan un molt ha treballat,
havent suat la camisa,
en arribar a jubilat,
ja ha dat compte a la vida.

Després d'un treball esforçat,
on, un ha dat sang i suor,
ningú res no t'ha apreciat,
i ho has d'oblidar tot.

Tu que has fet tant per la vida
per la que has tingut estralls,
si et desmarxes de la mida,
ja t'aboquen els cavalls.

Lo que van fer nostres pares,
com també nostres padrins,
ara, resulta que no val res,
con siestigués fet, sense ins-
tins.

Amb terres poc afavorides,
i amb l'esforç d'aquests humans
si plou, hi ha bones collites,
les pedres es tornen pans.

Per postres la pedregada,
més grossa que en cap comarca,
l'atmella el fred ha "llimpiat"
i això e cosa amarga.

Ara la situació és fatal,
avui les cases més fortes,
no poden pagar un jornal,
i moltes tanquen portes.

Perquè visquin bé, a ciutat,
ha de treballar el pagès,
ja que, l'han deixat arruïnat,
no li paguen res de res.

Nostra sofrerta comarca,
alla abans del moviment,
això es cosa que es remarca,
donant vida a molta gent.

Ara, veiem com la joventut,
tota, ha d'emigrar,
quan sembla això un cas perdut,
la terra no et dóna el pa.

Acceptar la mort en vida,
es lo que fa el bon pagès,
no es desespera ni crida,
prefereix no dir mai res.

Anim doncs fills garriguencs,
la vida ha anat passant,
no estem pas massa contents,
tal com ens estan tractant.

S'haurien de dar vergonya,
avui tots els governants,
al pagès tractat de conya,
i ells viure opiparants.

Com que la terra és secana,
lo que es cull al pagès poc val
has d'acceptar en desgana,
la seguretat social.

Com que anem tan al darrera,
la seguretat social,
el pagès ja res li espera,
per tot et tenen igual!.

Tots, hem molt ben vist, que
aqueixa,
i això tothom ho haurà notat,
com que el pagès mai, no es
queixa,
és, al que paguen més barat.

Deixem-nos d'aquestes coses,
ara tornem a la nostra,
ja que en tenim bones proves,
i també una bona mostra.

Aquest aplec de jubilats,
que avui, estem fent aquí,
ha de tenir continuïtats,
i cada any l'hem de fer així.

L'aplec de la Granadella,
estarà molt recordat,
per tota la gent aquella,
que al mateix no hi ha mancat.

I, sobre aquesta festa,
que el pagès no ha rebutjat,
un dia de riure, i gresca,
que quedaràs encisat.

Com que tu sempre has dat vida,
i mai res no t'han apreciat,
ara et faig aquesta crida,
en arribar a jubilat.

Anim doncs, ferm jubilat,
la vida es meravellosa,
en quant a la tercera edat,
aquesta ha de ser formosa.

Josep Mª Cuadrat i Ribelles.
l'Albagès, (Les Garrigues).

PLAERS

La planxa i la teva bona mà han fet bé la seva feina, semblen com sortits de la capsa els vestits són els més apropiats per a l'ocasió, nous, com nova és la festa. El temps presta per a fer una mica d'exercici engalanats com el lloc on estem, i és que si no, ¿com podria veure't i sentir-te resplendent com aquestes estrelles que pengen del millor sostre que mai no ha existit?. Fas aquella delicada olor que tan m'agrada, i que enyoro quan no ets a prop, i vull dur-me de record a les mans quan ens allunyen.

Però anem a començar, un, dos, tres, mitja volta, un, dos, i tornem a començar, és un gran invent aquest del ball, és gairebé la suma perfecta de dos dels plaers que més m'agraden, la música i tu. No importa massa quin és el ritme, ni qui porta i qui es deixa portar,

som com una peça més en aquesta mena d'armonia total feta gest, són els dibuixants perfectes del sentiment fet música.

M'envaeix un presumit i insà orgull, estàs més bonica que mai, i tinc la certesa que hi ha molts ulls mirant-te i envejant el meu lloc, i tot que no et coneixen com jo. Tornem-hi una altra vegada, fins que el suau cansament ens portin a fer un recès i un beure per a refer les forces i puguem recomençar; quan això arribi ja parlarem del que ara em callo, no fos cas que es trenqués aquest dolç encins que t'envolta.

Ara ja s'ha acabat la música, els mestres recullen els seus estris, i aniran a cercar altres llocs, i altres parelles i tot plegat no ha estat res més que un somni que mai esdevindrà realitat, tot i que em queda el consol de pensar que

quan has estat als meus braços
no ho has fet amb l'excusa de
cap ball, i que si hem trencat
una i mil vegades la barrera
del darrer pam que ens separa

ha estat sense més música que
la dels nostres mots, i sense
cap més motiu que el del nostre
afecte.

Felip II.

IMATGES DE LA FESTA MAJOR

SOTA LES SALADES

SANT MIQUEL ARCÀNGEL

Sant Miquel Arcàngel és el patró de mostre poble, malgrat que avui la Festa Major no li sigui dedicada. Motius pràctics que no de culte, provocaren el seu traspàs de la festa gran del dia 8 de maig -L'aparició de Sant Miquel- al 29 de setembre -dedicació de Sant Miquel-, per posteriorment deixar-la com està avui: al voltant de Sant Ramon Nonat, el qual sense tenir una especial dedicació per part del fervor artesenc es veié, sense coure-ho ni menjar-ho, protagonista de la festa grossa. Aquest fet crea molta confusió a les ments infantils, les quals associen al del Portell la dignitat de patró artesenc i a Sant Miquel no el coneixen si no és per llunyanes referències, dels seus padrins.

Conta una vella llegenda artesenca que la Festa Major del maig o Roser de Maig fou una festa votada. Així esdevin-

gué a ran que els artesencs invocaren l'Arcàngel Miquel per tal que els protegís d'una pesta terrible que feia estralls entre la població. Conta la història que el sant, miraculosament, lliurà el poble de la funesta amenaça. Els artesencs, en mostra de gratitud perpètua, escolliren el príncep dels àngels com a merescut patró. Malauradament la llegenda no avança més, no aclara ni el tipus de pesta, ni l'època, ni el nombre de morts... fa ja tant de temps! Als llibres de visites de l'Arxiu de la Catedral de Lleida ja consta l'Església vella sota l'advocació de Sant Miquel Arcàngel (1) si en deu de fer de llunes d'això!.

Sant Miquel Arcàngel forma part juntament amb Rafael i Gabriel, de la màxima jerarquia dels esperits purs: els arcàngels; àngels que gaudeixen de la màxima confiança de les al-

tes magistratures celestials i als quals, per llur magnificència, se'ls encarreguen les qüestions més importants i compromeses.

El nostre arcàngel té el títol de príncep dels àngels: que és com dir el primer d'entre els àngels. Segons J. Amades és "el cabdill de les forces celestials i de les corts d'àngels que lluitaven contra el dimoni". És per això que la iconografia el representa amb tot el revestiment acuirassat d'un guerrer i empunyant amb valentia una espasa contra les obscures forces malèfiques, simbolitzades per un drac o pel mateix senyor de les tenebres.

La seva feina, però, no acaba aquí -no cregueu pas que això de les hores extra sigui una cosa només pròpia del nostre pemp-; ell és també l'en-

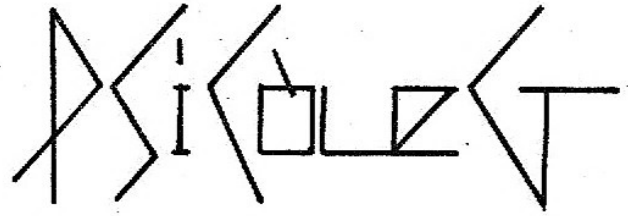
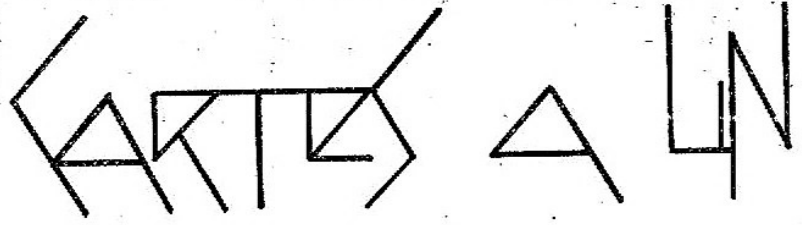
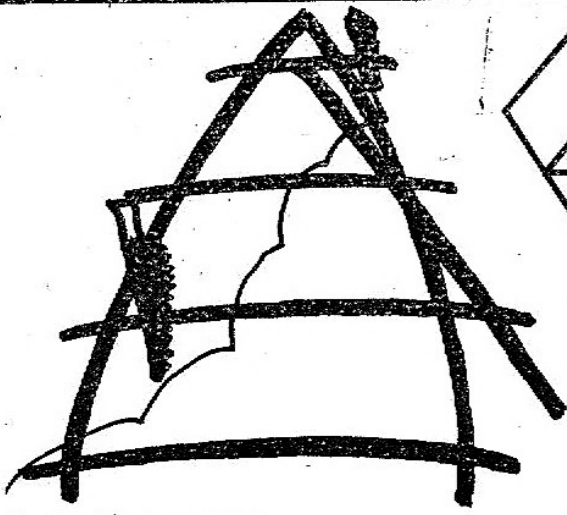
carregat de vigilar l'entrada al paradís. El seu extremat zel el porta a pesar i sospesar, amb la meticulositat d'un argenter, els mereiximents de les ànimes i llur accés a la benaurança infinita, si la seva inclinació havia estat al bé; o al foc infernal, si en llur deixadesa havien portat una vida de vicis i culpes. Per això, en llurs oracions, els artesens pregaven a l'Arcàngel que els fes una bona pesada i poguessin així, en companyia dels justos, gaudir eternament de la felicitat perpètua. Per honorar-lo el 8 de maig es feia missa cantada i sortien els majors amb les atxes enceses i el "sobrepallús". De tot això a penes en resta un record, encara que el maig sigui el temps de les pluges.

Felip Gallart

(1) Gallart, J. L'Església Vella d'Artesa. Article publicat a la revista la Femosa del maig-juny de 1985. (Agrupació Cultural la Femosa, Artesa de Llei-

da).

(2) Amades, J. Costumari Català, Volum V, Salvat Editores, Barcelona 1986, 4ª edició, pàgina 215.

Senyor metge:

Es veu que el tema li ha agradat i em demana que m'expliqui més sobre les xiquetes.

Si li sembla bé li faré una descripció detallada de les meves maniobres d'atansar-me a una.

Abans però, vull recordar-li allò de l'altre dia: que els passos sempre els he fet jo. Ja ho va veure, això em deprimeix; tinc amics que quasi mai no han hagut de passar per aquest tràngol, les noies els plouen i... en fi, que n'és d'injusta la vida.

Bé, comencem. Normalment surto els dissabtes i diumenges; la gent gran es deu pensar que surto o sortim per divertir-nos ara que som joves,... que en van d'errats!!! Sortim per pura necessitat, fa temps potser sí que sortíem a riure; ara només a tirar l'ham.

Fins fa 2 o 3 anys érem fixos de les grans discoteques, i això que sóc un enze pel ball i la música forta m'atabala. Allí tot era beure i rodar i sobretot i el més important, guaitar; el cap no parava mai quiet, sempre buscant grupets de noietaes solitàries. Un cop localitzat l'objectiu utilitzàvem l'entrada directa; com esteu? què tal? i quatre beneiteries més que podien ser gracioses però mai no van ser genials (cal ser genial en ocasions com la que ara li explico?). Passats els deu minuts arribava el moment crucial; o continuàvem amb les rucadetes o encetàvem un tema seriosament. Llàstima, tant jo com els meus companys anem peixos en dialèctica de compliment i aquí ens foníem; i a plegar!.

Fixi's bé que fins ara he utilitzat sempre el verb par-

lar; de tota la resta que hom pot fer amb una noia ni somniar-ho. Les pel·lícules passionals on un noi és fixa en una noia i ràpidament es besen, són un enganyababaus; ens han portat traïts molt temps amb això dels films ianquis dels 40 i 50.

Bé, érem a la discoteca; aquest atansament i aturada de 10 minuts es pot repetir amb encert 2 ó 3 cops. Això cantant-ho dóna mitja hora de parlar amb noies, la resta de la nit o tarda doncs a la barra, al bàter o als passadissos; to-

tal que acabem molt cansats dels peus i del fetge. Si a la fatiga li sumem la frustració acumulada ja pot pensar com comencem d'animats els dilluns.

I el més gros és, que arribant a casa entre setmana, obres el televisor i, ja sigui per les propagandes o les sèries o tot, sempre veus cossos Danoni que s'estimen amb una rialla natural.

En fi, amb perdó, una merda tot plegat.

Ho sento, avui hi ha mal rotllo.

catxepet.

IMATGES DE LA FESTA MAJOR

FORASTERS

Venen de lluny, amb una altra parla, porten un altra forma de viure, d'entendre les coses. Arriben a grapats, cercant entre ells la solidaritat, i la companyia que tant ens cal quan trevessem terres estranyes.

Per als del país, són rivals a la cursa per un lloc, per uns dies de treball, competència deslleial doncs fan tanta o més feina per menys diners són subjecte de rebuig fins i tot pel grup dels marginats que vénen de més a prop.

Per als pagesos són l'oportunitat de tenir mà d'obra barata, quan més la necessiten, corrent, això sí, el risc que els sempre tocatrons funcionaris els enxampin i els posin una bona multa. Dels pagesos rebran uns diners sempre i quan els guanyin, i ben poca cosa més, ni un bocí de sostre sota el qual dormir, ni res més que

els diners convinguts, després d'algun curt regateig.

I per a tots seran una espècie més de resident que ens estorba més que ens alegra, no gran cosa més que un cert company de viatge en tren que no tries, però que el destí t'ha posat al mateix banc que tu i del qual agraeixes més la seva absència que la seva companyia.

Quan no, despertaran els més baixos instints xenofòbics que faran organitzar certes cerimònies més pròpies d'altres temps que no pas de la fi del segle XX. Fins i tot la mainada fa burla de la seva religió i aprofitarà la seva ignorància de l'idioma per dir el que davant la gent gran del país han de callar.

Ara, quan la tardor comença se n'aniran, amb la certesa que si la riquesa d'Europa és la que han vist i gaudit, som gairebé tan pobres com ells. I

és que no els pertoca gran cosa, a ben segur que podrien anar ben vestits amb la roba que es podreix a l'esgolfa i que acabarem cremant, i que menjarien molt més bé si poguessin aprofitar el que es llença qualsevol dia d'aquests en algunes taules del poble.

Però no se si podran entendre que ens resulta més fàcil ser solidaris amb els pobres del tercer món, i afegir-nos a les campanyes de solidaritat organitzada i de realitat espacial llunyana, doncs al cap i a la fi es tracta de fer accions de caritat però millor que no ens esfreguin per la cara massa necessitats, que demostrin una i mil vegades que

aquesta societat del segle XX, no acaba d'anar bé, ja no per a tothom si no per una majoria de gent.

Suposo que ells no llegiran aquestes ratlles, i que en veure'm, si pensen alguna cosa, creuran que sóc un més d'aquests consumistes occidentals que viuen a l'opulència, i certament em costa ser solidari, però ara que conec el que vol dir anar a terres per a treballar, tot i que els que per a mi són minuts per ells han estat dies de viatges, i que per cada quilòmetre que jo faig ells n'han caminat cent, sé el que vol dir viure un dia sí i l'altre també com un foraster.

Euterpe.

IMATGES DE LA FESTA MAJOR

FOLKLORE ARTESENC

FESTES I TRADICIONS A TRAVÉS DE L'ANY (17)

Per a clore aquest apartat del Folklore Artesenc que hem anat publicant amb el títol genèric de "Festes i tradicions a través de l'any", ens cal parlar de costums que no es poden fixar en cap data concreta del calendari, sinó que es van esdevenint al llarg de tot l'any, com són els casaments, batejos i enterraments.

ELS CASAMENTS:

Els casaments, de sempre, han estat més o menys lluïts segons el nombre de convidats i l'ostenció d'opulència que hom hi ha vulgut posar.

Abans, quan els nuvis sortien de l'església ja convertits en marit i muller, les campanes eren ventades a tot ritme; la "ventada" durava més o menys estona segons els diners que hom donava al campaner. Un cop al carrer, tot el sequici es dirigia a peu cap a la casa del nou matrimoni, durant tot el camí, la corrua de convidats anava llençant confits a la gent (però sobretot a la canalla) que els esperaven pels carrers.

Era costum que, amics o veïns dels nuvis, els esperessin a la porta de l'església (o en algun altre punt del carrer) per on forçosament havien de passar i els feien "parada"; amb una corda o cinta, segons els gustos de cadascú, els barraven el pas. Els nuvis només podien franquejar aquesta barrera pagant els diners que els demanaven. Si era canalla els que ho feien, amb un sarpat de confits s'acontentaven.

Els àpats de noces s'acostumaven a fer sempre a la casa del nuvi o de la núvia, segons, i era costum que durant l'àpat hi

anessin les majorales a recaptar diners pels altars del Roser i de Sant Isidre.

ELS ESQUELLOTS:

Quan un vidu o vídua es casava novament se li feia esquellots. "Els esquellots" es feien d'una manera totalment natural i popular; de primer sortia algun o alguns espontanis que, amb les esquelles, picardes o picarols, donaven un tomb pel poble. Era com una mena de pregó per a convidar la gent a afegir-s'hi (generalment només homes). Quan la corrua ja era nombrosa anava fins a la casa de l'exvidu i vídua amb tot l'instrumental repicant acceleradament i cantant:

Volem pa amb oli,
pa amb oli volem.
I si no els el donen
i si no ens el donen
esquellots farem.

Això de "volem pa amb oli" es va canviar per "volem cinc duros", i es va cantar d'aquesta última manera practicament fins el 1936.

A tots els esquellots sortia uns "caps de colla" que eren els encarregats d'anar a tractar amb els interessats els pagament del que se'ls demanava (després del 1939, i davant del constant encariment de els coses) i que no era ni "pa amb oli" ni "cinc duros", sinó que podien ser mil o dues mil pessetes (sempre en quantitat creixen, amb el temps); si el vidu pagava, automàticament paraven els esquellots, però sinó continuaven amb més energia. Els esquellots duraven les hores o els dies necessaris fins que es pagava. Ningú no sap de cap vidu que hagués deixat de pagar. Un cop que els esquellotaires ja havien cobrat el convingut sanaven a gastar-se els diners amb un refrigeri. Normalment els diners esgastaven una mica a cada taverna del poble.

oooooooooooooooooooooooooooo

ELS BATEJOS:

Per norma general, a Artesa, les criatures es batejaven als pocs dies de neixer; en alguns cassos, fins i tot, la partera estava encara tan delicada que no podia assistir a la cerimonia de l'església. La comitiva sortia de casa amb els parents més propers i els convidats si n'hi havia (no era un costum generalitzar fer un àpat després del bateig) i s'anava fins a l'església a peu; durant aquest recorregut la criatura era portada a braços per la llevadora, quan se sortia ja la duia el padrí o la padrina.

Tenim una cançoneta que fa referència al bateig que bé val la pena que la transcrivim:

Al carrer de dalt
hi ha una finestreta,
passa un senyoret
tira un apedreta,
torna a passar
l'hi torna a tirar.
Passa un cavaller
tot ple de corones,
tira confits
i a mi no me'n dóna.
Quan la mare tindrà un nen
comfitura, comfitura,
quan la mare tindrà un nen
comfitura menjarem.
Ara que l'ha tingut,
comfitura, comfitura,
ara que l'ha tingut,
comfitura no hi ha hagut.

la cançoneta ens diu "tiren confits" i és que, efectivament, en sortir de l'església (amb el soroll de les campanes al vol) els acompanyants del nou cristià, tiraven confits a la gent. En ser a casa, davant de la qual s'hi arraplegava tota la canalla del poble, a tota veu cantaven:

Tireu confits

que són podrits.

Tireu avellanes

que són curcades.

Tireu confitura

sinó rebenta la criatura.

Llavors els de la casa tiraven confits i altres gormanteries, més o menys abundants segons la categoria de les cases.

Amb el temps es va perdre el costum de tirar confits davant la casa, ja que es va posar de moda donar un "paquet" individual a cadascun dels xiquets o xiquetes que hi anaven. El "paquet" consistia en un mocador de paper fi (al mercat n'hi havia un bon mostrari per a triar) dins del qual s'hi posava confits, xocolata, caramels i tot allò que es vulgués donar. Llavors el mocador es tancava fent una munyeca. A tots els batejos, per humils que fossin hi havia paquets de dues menes o categories; els uns, més petits, eren per a tothom, els altres, una mica més grossos, eren per els convidats (els fills de parents o amics).

Això dels paquets també va anar evolucionant; cap als anys quaranta, en lloc de donar paquet fet amb els clàssics mocadrets, van començar a utilitzar-se unes bossetes de paper transparent de diferents colors i formes; bossetes, és clar, també plenes de llaminaduries.

A cada bateig, tota la canalla del poble feia cap a la casa del batejat a buscar el seu paquet. Les mestresses baixaven amb cistells o paneres els presents que anaven repartint un a un davant les empentes i impaciència de la canalla. Aquest costum es va anar perdent cap als anys cinquanta.

A. C.

